

УДК 630*582

М. Є. ГАЙДУКЕВИЧ, М. О. ЛИСЕНКО

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
вул. Т. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76025

ДЕНДРОФЛОРА ШЕПАРІВСЬКОГО ЛІСНИЦТВА

(ПРУТ-ДНІСТРОВСЬКЕ МЕЖИРІЧЧЯ): ЇЇ АНАЛІЗ ТА ОХОРОНА

В статті охарактеризовано дендрофлору лісових фітоценозів Шепарівського лісництва ДП «Коломийське ЛГ», подано її видовий склад, проведено систематичний аналіз, показано розподіл деревних видів за життєвими формами. Виділено окремі цінні народногосподарські рослини. Розроблено деякі заходи щодо охорони та ефективного відтворення цінних деревних видів лісництва.

Ключові слова: деревостан, лісові фітоценози, дендрофлора, види рослин, природні ресурси, рослинність

Актуальність. В сучасних умовах все зростаючого техногенного та антропогенного пресу на довкілля спостерігається стійка тенденція до зменшення чисельності багатьох видів рослин. Охорона біорізноманіття, раціональне використання та відтворення генофонду диких предків цінних рослин, покращення умов природного середовища є однією з важливих сучасних проблем лісового господарства. Саме тому сьогодні набуває особливої актуальності всебічне вивчення природної флори та розробка наукових основ охорони, відтворення і раціонального використання природних ресурсів того чи іншого регіону.

Стан проблеми. Своєрідна і багата рослинність Прут-Дністровського межиріччя здавна привертала увагу ботаніків, систематиків, географів тощо. Вивчення природи і рослинності регіону має досить давню історію. Деякі відомості про флору цієї області знаходимо у стародавніх джерелах - записах окремих мандрівників [1]. Надалі, вже в XIX ст. одними з перших дослідників цього регіону були природознавці В. Бессер і А. Анджейовський, які дослідили флору краю, провели систематичний опис і зібрали великий гербарій рослин [1]. В радянський період вивченню рослинного покриву регіону багато уваги приділяли ботаніки Г. В. Козій [2], Г.О. Кузнецова [3, 4], Г.С. Куковиця [5], Б.В. Заверуха [6], Г.І. Білик [7] та ін. Проте широкий пласт природознавчих досліджень фітоценозів Прут-Дністровського межиріччя стосовно саме району наших досліджень – лісових насаджень Шепарівського лісництва – має дотичний характер.

Метою даної роботи було на прикладі фітоценозів Шепарівського лісництва ДП «Коломийське лісове господарство» дослідити сучасну дендрофлору Прут-Дністровського межиріччя та розробити заходи щодо охорони та ефективного відтворення цінних деревних видів регіону.

Місцезнаходження об'єкту дослідження. Адміністративно Шепарівське лісництво, загальною площею 5538 га, входить до складу ДП «Коломийське лісове господарство». За фізико-географічним районуванням - це район Придністровського Покуття, що знаходиться в межах Прут-Дністровського межиріччя і належить до природної зони лісостепу [8]. За геоботанічним районуванням досліджуваний район належить до Івано-Франківсько - Коломийського району грабово-дубових та дубових лісів [9]. За флористичним районуванням територія лісництва відноситься до Придністровського району [9].

Матеріал і методи досліджень

Дослідження дендрофлори проводили протягом 2012-2015 р.р. в лісових фітоценозах лісництва. Збір матеріалів (таксаційні описи лісових насаджень, план лісонасаджень тощо) проводився в лісництві. Польові дослідження проводили в лісових насадженнях лісництва, при чому обстежували не лише природні, але і культивовані деревостани.

При польовому вивченні дендрофлори застосовувався маршрутний тип експедиційного дослідження шляхом закладки тимчасових профільних ліній, максимально приурочених до

квартальних просік, вздовж яких складався список деревних видів, визначалася їх життєва форма. Рослини визначали за Визначником рослин України [10]. Життєві форми рослин визначали за І.Г. Серебряковим. Збір гербарного матеріалу та сушка рослин проводилися за загальноприйнятими методиками.

Результати досліджень та їх обговорення

В лісових масивах Шепарівського лісництва на багатих гумусово-дернових ґрунтах в сугрудових і грудових умовах сформувалися грабово-дубові фітоценози (*Carpineto-Querceta*), які є пануючими в даному районі. Тут переважають фітоценози, в яких домінантами виступають: дуб черешчатий (*Quercus. robur* L.), бук лісовий (*Fagus sylvatica* L.), граб звичайний (*Carpinus betulus* L.), клен гостролистий (*Acer platanoides* L.), клен-явір (*Acer pseudoplatanus* L.), а також - ліщина звичайна (*Corylus avellana* L.), горобина звичайна (*Sorbus aucuparia* L.), шипшина собача (*Rosa canina* L.), малина лісова (*Rubus idaeus* L.) і ін.

У фітоценозах лісництва нами виявлено 85 видів рослин (як природної, так і культивованої флори), які відносяться до 52 родів та 26 родин. Конспект дендрофлори лісництва приведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Конспект дендрофлори Шепарівського лісництва

Родина	Рід	Вид
1. Соснові – <i>Pinaceae</i> Lindl.	1. Ялиця – <i>Abies</i> Mill.	1. Ялиця біла – <i>A. alba</i> Mill.
	2. Ялина – <i>Picea</i> A. Dietr.	2. Ялина звичайна – <i>P. abies</i> (L.) Karst.
		3. Ялина колюча – <i>P. pungens</i> Engelm.
	3. Сосна – <i>Pinus</i> L.	4. Сосна чорна (австрійська) – <i>P. nigra</i> Arn.
		5. Сосна звичайна – <i>P. sylvestris</i> L.
		6. Сосна Веймутова (біла) – <i>P. strobus</i> L.
		7. Сосна кедрова європейська – <i>P. cembra</i> L.
		8. Сосна гірська – <i>P. mugo</i> Turra.
2. Кипарисові – <i>Cupressaceae</i> F.Neger.	4. Ялівець – <i>Juniperus</i> L.	9. Ялівець звичайний – <i>J. communis</i> L.
	5. Кипарисовик – <i>Chamaecyparis</i> Spach.	10. Ялівець козацький – <i>J. sabina</i> L.
		11. Кипарисовик Лавсона – <i>C. lawsoniana</i> Parl
	6. Туя – <i>Thuja</i> L.	12. Туя західна – <i>T. occidentalis</i> L.
7. Широкогілочник – <i>Biota</i> Endl.	13. Широкогілочник східний – <i>B. orientalis</i> Endl	
3 Барбарисові – <i>Berberidaceae</i> Torr. et Gray.	8. Барбарис – <i>Berberis</i> L.	14. Барбарис звичайний – <i>B. vulgaris</i> L.
4. В'язові – <i>Ulmaceae</i> Mirb.	9. В'яз – <i>Ulmus</i> L.	15. В'яз шорсткий – <i>U. scabra</i> Mill.
		16. В'яз звичайний – <i>U. laevis</i> Pall.
		17. В'яз листуватий – <i>U. foliacea</i> Gilib
5. Букові – <i>Fagaceae</i> A. Br.	10. Бук – <i>Fagus</i> L.	18. Бук лісовий – <i>F. sylvatica</i> L.
	11. Дуб – <i>Quercus</i> L.	19. Дуб черешчатий – <i>Q. robur</i> L.
		20. Дуб скельний – <i>Q. petraea</i> Liebl.
6. Березові – <i>Betulaceae</i> C.A. Agardh	12. Береза – <i>Betula</i> L.	22. Береза бородавчата – <i>B. verrucosa</i> Ehrh.
	13. Вільха – <i>Alnus</i> Mill.	23. Береза пухнаста – <i>B. pubescens</i> Ehrh.
		24. Вільха чорна – <i>A. glutinosa</i> (L.) Caerth
7. Ліщинові – <i>Coryllaceae</i> L.	14. Ліщина – <i>Corylus</i> L.	25. Вільха сіра – <i>A. incana</i> Moench.
	15. Граб – <i>Carpinus</i> L.	26. Ліщина звичайна – <i>C. avellana</i> L.
8. Горіхові – <i>Juglandaceae</i> A.Rich. ex Kunth	16. Горіх – <i>Juglans</i> L.	27. Граб звичайний – <i>C. betulus</i> L.
		28. Горіх грецький – <i>J. regia</i> L.
		29. Горіх сірий – <i>J. cinerea</i> L.

Продовження таблиці 1		
9. Вербові – <i>Salicaceae</i> Lindl.	17. Верба – <i>Salix</i> L.	30. Верба біла – <i>S. alba</i> L.
		31. Верба ламка – <i>S. fragilis</i> L.
		32. Верба гостролиста – <i>S. acutifolia</i> Wild.
	18. Тополя – <i>Populus</i> L.	33. Верба козяча – <i>S. caprea</i> L.
		34. Тополя тремтяча – <i>P. tremula</i> L.
		35. Тополя чорна – <i>P. nigra</i> L.
10. Липові – <i>Tiliaceae</i> Juss.	19. Липа – <i>Tilia</i> L.	36. Тополя біла – <i>P. alba</i> L.
		37. Липа серцелиста – <i>T. cordata</i> Mill.
11. Самшитові – <i>Buxaceae</i> Dumort.	20. Самшит – <i>Buxus</i> L.	38. Липа широколиста – <i>T. platyphyllos</i> Scop.
12. Тимелієві – <i>Thymelaceae</i> Adans.	21. Вовчі ягоди – <i>Daphne</i> L.	39. Самшит вічнозелений – <i>B. sempervirens</i> L.
13. Агрусові – <i>Grossulariaceae</i> Dc.	22. Смородина – <i>Ribes</i> L.	40. Вовчі ягоди звичайні – <i>D. mezereum</i> L.
	23. Агрус – <i>Grossularia</i> Mill.	41. Смородина чорна – <i>R. nigrum</i> L.
14. Розові – <i>Rosaceae</i> Juss.	24. Горобина – <i>Sorbus</i> L.	42. Агрус відхилений – <i>Gr. reclinata</i> (L.) Mill
		43. Горобина звичайна – <i>S. aucuparia</i> L.
	25. Шипшина – <i>Rosa</i> L.	44. Горобина круглолиста – <i>S. aria</i> L.
		45. Шипшина звичайна – <i>R. canina</i> L.
	26. Глід – <i>Crataegus</i> Lindm.	46. Шипшина зморшкувата – <i>R. rugosa</i> L.
		47. Глід колючий – <i>C. oxyacantha</i> L.
	27. Груша – <i>Pyrus</i> L.	48. Глід чашечковий – <i>C. calycina</i> Peterm
	28. Яблуня – <i>Malus</i> L.	49. Груша звичайна – <i>P. communis</i> L.
	29. Черемха – <i>Padus</i> Mill.	50. Яблуня лісова – <i>M. sylvestris</i> Mill.
	30. Вишня – <i>Cerasus</i> Mill.	51. Черемха звичайна – <i>P. racemosa</i> L.
52. Вишня звичайна – <i>C. vulgaris</i> Mill.		
31. Слива – <i>Prunus</i> L.	53. Черешня пташина – <i>C. avium</i> (L.) Moench.	
	54. Слива/Терен колючий – <i>P. spinosa</i> L.	
32. Малина – <i>Rubus</i> L.	55. Малина лісова – <i>R. idaeus</i> L.	
15. Цезальпінієві – <i>Caesalpiniaceae</i> Taub.	33. Гледичія – <i>Gleditschia</i> L.	56. Гледичія колюча – <i>G. viocanthos</i> L.
16. Бобові – <i>Fabaceae</i> Lindl.	34. Акація – <i>Robinia</i> L.	57. Акація біла – <i>R. pseudoacacia</i> L.
	35. Карагана – <i>Caragana</i> Fabr.	58. Жовта акація – <i>C. arborescens</i> Lam.
17. Кленові – <i>Aceraceae</i> Lindl.	36. Клен – <i>Acer</i> L.	59. Клен гостролистий – <i>Acer platanoides</i> L.
		60. Клен польовий – <i>A. campestre</i> L.
		61. Клен-явір – <i>A. pseudoplatanus</i> L.
		62. Клен татарський – <i>A. tataricum</i> L.
18. Гіркокаштанові <i>Hippocastanaceae</i> Torr. et Gray	37. Гіркокаштан – <i>Aesculus</i> L.	63. Гіркокаштан звичайний – <i>A. hippocastanum</i> L.
19. Деренові – <i>Cornaceae</i> Link.	38. Дерен – <i>Cornus</i> L.	64. Дерен справжній – <i>Cornus mas</i> L.
	39. Свидина – <i>Swida</i> L.	65. Свидина кров'яна – <i>S. sanguinea</i> (L.) Opis.
20. Аралієві – <i>Araliaceae</i> Vent.	40. Плющ – <i>Hedera</i> L.	66. Свидина біла – <i>S. alba</i> L. (Pojark).
21. Бруслинові – <i>Celastraceae</i> Lindl.	41. Бруслина – <i>Euonymus</i> L.	67. Плющ звичайний – <i>H. helix</i> L.
22. Жостерові – <i>Rhamnaceae</i> R. Br.	42. Жостір – <i>Rhamnus</i> L.	68. Бруслина європейська – <i>E. europaea</i> L.
	43. Крушина – <i>Frangula</i> Mill.	69. Жостір проносний – <i>R. cathartica</i> L.
23. Маслинові – <i>Oleaceae</i> Lindl.	44. Ясен – <i>Fraxinus</i> L.	70. Крушина ламка – <i>F. alnus</i> Mill.
		71. Ясен звичайний – <i>F. excelsior</i> L.
		72. Ясен ланцетолистий – <i>F. lanceolata</i> Borkh.
	45. Форзиція – <i>Forsythia</i> Vahl.	73. Ясен білоцвітий – <i>F. ornus</i> L.
		74. Форзиція плакуча – <i>F. suspensa</i> Vahl.
46. Бузок – <i>Syringa</i> L.	75. Б. звичайний – <i>S. vulgaris</i> L.	
47. Бирючина – <i>Ligustrum</i> L.	76. Б. угорський – <i>S. josikaea</i> J.	
		77. Бирючина звичайна – <i>L. vulgare</i> L.

Продовження таблиці 1

24. Маслинові – <i>Elaeagnaceae</i> Lindl.	48. Обліпіха – <i>Hippophae</i> L.	78. Обліпіха крушиновидна – <i>H. rhamnoides</i> L.
25. Жимолостеві <i>Caprifoliaceae</i> Vent.	49. Бузина – <i>Sambucus</i> L.	79. Б. чорна – <i>S. nigra</i> L.
	50. Жимолость – <i>Lonicera</i> L.	80. Б. червона – <i>S. racemosa</i> L.
	51. Вейгела – <i>Weigela</i> L.	81. Ж. пухната – <i>L. xylosteum</i> L.
26. Калинові – <i>Viburnaceae</i> Dumort.	52. Калина – <i>Viburnum</i> L.	82. Ж. татарська – <i>L. tatarica</i> L.
		83. Вейгела квітуча – <i>W. rosea</i> L.
Всього: 26 родин	52 роди	84. К. звичайна – <i>V. opulus</i> L.
		85. К. цілолиста – <i>V. lantana</i> L.
		85 видів

Систематичний аналіз дендрофлори лісництва наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Систематичний аналіз дендрофлори лісництва

№ п/п	Родини	Кількість родів		Кількість видів	
		Шт.	%	Шт.	%
1	Соснові – <i>Pinaceae</i> Lindl.	3	5,9	8	9,2
2	Кипарисові – <i>Cupressaceae</i> F. Neger.	4	7,7	5	6,2
3	Барбарисові – <i>Berberidaceae</i> Torr. et Gray.	1	2	1	1,2
4	В'язові – <i>Ulmaceae</i> Mirb.	1	2	3	3,6
5	Букові – <i>Fagaceae</i> A. Br.	2	3,5	4	4,8
6	Березові – <i>Betulaceae</i> С.А. Agardh	2	3,5	4	4,8
7	Ліщинові – <i>Coryllaceae</i> L.	2	3,5	2	2,5
8	Горіхові – <i>Juglandaceae</i> A.Rich. ex Kunth	1	2	2	2,5
9	Вербові – <i>Salicaceae</i> Lindl.	2	3,5	7	8,5
10	Липові – <i>Tiliaceae</i> Juss.	1	2	2	2,5
11	Самшитові – <i>Buxaceae</i> Dumort.	1	2	1	1,2
12	Тимелієві – <i>Thymelaceae</i> Adans.	1	2	1	1,2
13	Агросові – <i>Grossulariaceae</i> Dc.	2	3,5	2	2,5
14	Розові – <i>Rosaceae</i> Juss.	9	17,6	13	15,6
15	Цезальпінієві – <i>Caesalpiniaceae</i> Taub.	1	2	1	1,2
16	Бобові – <i>Fabaceae</i> Lindl.	2	3,5	2	2,5
17	Кленові – <i>Aceraceae</i> Lindl.	1	2	4	4,8
18	Гіркокаштанові – <i>Hippocastanaceae</i> Torr. et Gray	1	2	1	1,2
19	Деренові – <i>Cornaceae</i> Link.	2	3,5	3	3,6
20	Аралієві – <i>Araliaceae</i> Vent.	1	2	1	1,2
21	Бруслинові – <i>Celastraceae</i> Lindl.	1	2	1	1,2
22	Жостерові – <i>Rhamnaceae</i> R. Br.	2	3,5	2	2,5
23	Маслинові – <i>Oleaceae</i> Lindl.	4	9,6	7	8,5
24	Маслинові – <i>Elaeagnaceae</i> Lindl.	1	2	1	1,2
25	Жимолостеві – <i>Caprifoliaceae</i> Vent.	3	5,9	5	6,2
26	Калинові – <i>Viburnaceae</i> Dumort.	1	2	2	2,5
Всього:		52	100	85	100

Найчисельнішими у видовому відношенні є родина Розових (*Rosaceae* Juss.) – 13 видів (17,6 % дендрофлори), які належать до 9 родів (17,6%), Соснових (*Pinaceae* Lindl.) – 8 видів (9,2 % дендрофлори), які належать до 3 родів (5,9 %), Кипарисових (*Cupressaceae* F. Neger.) – 5 видів (6,2 % дендрофлори), які належать до 4 родів (7,7 %), Жимолостевих (*Caprifoliaceae* Vent.) – 5 видів (6,2 % дендрофлори), які належать до 3 родів (5,9 %), Букових (*Fagaceae* A. Br.) – 4 види (4,8 % дендрофлори), Березових (*Betulaceae* С.А. Agardh) – 4 види (4,8 % дендрофлори),

Кленових (*Aceraceae* Lindl.) – 4 види (4,8 % дендрофлори). Решта родин представлені 1-3 видами рослин, які в сумі складають біля 46,4 % дендрофлори лісництва.

Аналіз дендрофлори за життєвими формами наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Життєві форми рослин лісництва

№ n/n	Родина	Кількість видів, шт				
		Дерева	Кущі	Кущики	Ліани	Всього
1	Соснові – <i>Pinaceae</i> Lindl.	7	1			8
2	Кипарисові – <i>Cupressaceae</i> F. Neger.	2	3			5
3	Барбарисові – <i>Berberidaceae</i> Torr. et Gray.		1			1
4	В'язові – <i>Ulmaceae</i> Mirb.	3				3
5	Букові – <i>Fagaceae</i> A. Br.	4				4
6	Березові – <i>Betulaceae</i> C.A. Agardh	4				4
7	Ліщинові – <i>Coryllaceae</i> L.	1	1			2
8	Горіхові – <i>Juglandaceae</i> A.Rich. ex Kunth	2				2
9	Вербові – <i>Salicaceae</i> Lindl.	5	2			7
10	Липові – <i>Tiliaceae</i> Juss.	2				2
11	Самшитові – <i>Vuxaceae</i> Dumort.		1			1
12	Тимелієві – <i>Thymelaceae</i> Adans.			1		1
13	Агрисові – <i>Grossulariaceae</i> Dc.		2			2
14	Розові – <i>Rosaceae</i> Juss.	7	6			13
15	Цезальпінієві - <i>Caesalpinaceae</i> Taub.	1				1
16	Бобові – <i>Fabaceae</i> Lindl.	1	1			2
17	Кленові – <i>Aceraceae</i> Lindl.	4				4
18	Гіркокаштанові – <i>Hippocastanaceae</i> Torr. et Gray	1				1
19	Деренові – <i>Cornaceae</i> Link.		3			3
20	Аралієві – <i>Araliaceae</i> Vent.				1	1
21	Бруслинові – <i>Celastraceae</i> Lindl.		1			1
22	Жостерові – <i>Rhamnaceae</i> R. Br.		2			2
23	Маслинові – <i>Oleaceae</i> Lindl.	2	5			7
24	Маслинкові – <i>Elaeagnaceae</i> Lindl.		1			1
25	Жимолостеві - <i>Caprifoliaceae</i> Vent.		5			5
26	Калинові – <i>Viburnaceae</i> Dumort.		2			2
Всього:	видів	46	37	1	1	85
	%	54	44	1	1	100

За життєвими формами рослини ми розподілили наступним чином: дерев - 54 % (46 видів), кущів – 44 % (37 видів), кущиків – 1% (1 вид), ліан – 1 % (1 вид). Найчисельнішими за вмістом дерев є родини Соснових (*Pinaceae* Lindl.) – 8 видів, Розових (*Rosaceae* Juss.) – 5 видів, Вербових (*Salicaceae* Lindl.) – 5 видів, Букових (*Fagaceae* A. Br.) - 4 види, Березових (*Betulaceae* C.A. Agardh) – 4 види, Кленових (*Aceraceae* Lindl.) – 4 види. Чагарники найбільше представлені родиною Розових (*Rosaceae* Juss.) – 8 видів. Ліан – тільки 1 вид з родини Аралієвих (*Araliaceae* Vent.).

Більшість рослин лісництва – це цінні деревні породи, які широко використовуються в народному господарстві країни. Дендрофлора представлена багатьма лікарськими, медоносними, декоративними та рідкісними рослинами, які необхідно охороняти та розмножувати. Господарсько цінні породи – це, в першу чергу лісові деревні види (дуб, бук, береза, клени, ясен, ялина, ялиця, сосна тощо). Варто відмітити, що в лісництві багато лікарських, медоносних та декоративних рослин (клен-явір, клен гостролистий, береза бородавчата, горобина звичайна, шипшина звичайна, малина лісова, ожина сиза та багато ін.).

З метою збереження лісових фітоценозів лісництва, необхідно в першу чергу стабілізувати умови природного середовища, а саме: ошадливо, раціонально вести

господарство, оберігати цінні рослини, інтенсивно відтворювати лісові насадження та примножувати лісові багатства краю. Надалі необхідно в першу чергу зменшити рекреаційне навантаження на дану територію, розробити і науково обґрунтувати організацію туристичної та рекреаційної нагрузки на дані фітоценози та посилити контроль за охороною навколишнього середовища. Зокрема, під час туристичного сезону в цих лісах необхідне додаткове патрулювання лісової охорони.

Висновки

Лісові масиви Шепарівського лісництва – це район грабово-дубових та дубових лісів, домінантами в яких виступають дуб черешчатий, граб звичайний, бук лісовий, клен гостролистий, клен-явір, а в підліску - ліщина звичайна, горобина звичайна, шипшина звичайна, малина лісова і ін. У фітоценозах лісництва виявлено 85 видів деревних рослин (як природної, так і культивованої флори), які відносяться до 52 родів та 26 родин. У видовому відношенні найчисельнішою складовою дендрофлори лісництва є родина Розових (18% дендрофлори). За життєвими формами дерева займають 54 % , кущі - 44 % дендрофлори.

Більшість рослин лісництва – це цінні деревні породи, які широко використовуються в народному господарстві країни. Дендрофлора представлена багатьма лікарськими, медоносними, декоративними та рідкісними рослинами, які необхідно охороняти та примножувати. З метою збереження господарських, наукових, культурно-освітніх і естетичних функцій лісових фітоценозів лісництва, необхідно в першу чергу стабілізувати умови природного середовища.

1. Білик Г.І. Рослинність УРСР. Степи, кам'янисті відслонення, піски / Г.І. Білик. — К., 1973. — 426 с.
2. Визначник рослин України. / [За ред. Д.К.Зерова]. АН УРСР, Ін-т ботаніки. — К., 1965. — 876 с.
3. Дубравы лесостепи в биогеоценологическом освещении.// АН СССР, лаборатория лесоведения. — М., 1975. — 373 с.
4. Заверуха Б.В. Флора Вольно-Подоліи и ее генезис / Б.В. Заверуха. — К., 1985. — С. 50—60.
5. Козій Г.В. Флора і рослинність Західних областей України / Г.В. Козій // Праці Ботанічного саду. — Львів, 1963.
6. Кузнєцова Г.О. Флора і рослинність Середнього Придністров'я / Г.О. Кузнєцова // Матер. до вивчення природних ресурсів Поділля. — Тернопіль, 1963. — С. 113—115.
7. Кузнєцова Г.О. Флора Середнього Придністров'я та її ботаніко-географічний аналіз / Г.О. Кузнєцова // Матер.наук.конф. з вивчення та використання продуктивних сил Поділля. — Львів, 1967. — Вип.2. — С. 18—19.
8. Куковиця Г.С. Степова рослинність Дністровського каньйону та Товарового кряжа на Поділлі та її флористичні особливості / Г.С. Куковиця // Український ботанічний журнал. — 1973. — 30, № 2. — С. 196—203.
9. Природа Івано-Франківської області. / За ред. К.І.Геренчука. — Львів, 1973. — 159 с.
10. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини. / [За ред. М.М. Приходько та В.І.Парпана]. — Івано-Франківськ: «Таля», 2000. — 271 с

М. Е. Гайдукевич, М. О. Лисенко

ГВУЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ДЕНДРОФЛОРА ШЕПАРІВСЬКОГО ЛЕСНИЦТВА (ПРУТ-ДНЕСТРОВСЬКОЕ МЕЖДУРЕЧЬЕ): ЕЕ АНАЛИЗ И ОХРАНА

В статті приведена характеристика дендрофлори лісних фітоценозів Шепарівського лісництва ГП «Коломійське лісове господарство»: подано видовий склад дендрофлори, її систематичний аналіз, показано розподілення деревних видів за життєвими формами. Названі окремі цінні народногосподарські рослини. Розроблені деякі захисні заходи, що стосуються охорони і ефективного виробництва цінних деревних видів лісництва.

Ключевые слова: древостой, лесные фитоценозы, дендрофлора, виды растений, природные ресурсы, растительность

М. Ye. Haydukevych, M. O. Lysenko

State establishment of higher education «Vasyl Stefanyk Precarpathian National University», Ukraine
DENDROFLORA OF SHEPARIVTSI FORESTRY, ITS ANALYSIS (PRUT-DNIESTER
INTERFLUVE AREA)

In this article we have described the dendroflora of the forest phytocenoses of Sheparivtsi forestry of the State Enterprise «Kolomyia Forestry» presenting its species composition. The systematic analysis has been carried out and the distribution of tree species according to the life forms has been demonstrated. Some valuable plants of the national economic significance have been pointed out. Several measures to protect and increase the effective reproduction of valuable tree species of the forestry have been designed.

In modern conditions of constantly growing technogenic and anthropogenic environmental pressure, one can observe a steady tendency towards reduction of quantity of many plant species. Protection of biodiversity, rational use and reproduction of the genetic fund of wild ancestors of valuable plants, improvement of conditions of the natural environment are important problems of the modern forestry. Therefore, the comprehensive research of natural flora and the development of scientific fundamentals of protection, reproduction and rational use of natural resources of one or another region are of particular relevance nowadays.

Since long time, the unique and rich vegetation of Prut-Dniester interfluve area has attracted the attention of botanists, taxonomists, geographers and others. The study of nature and vegetation of the region has quite an old history. However, a wide range of natural science researches that has been done on phytocenoses of Prut-Dniester interfluve area is of a tangential nature when it comes particularly to our field of research – woodlands of Sheparivtsi forestry. We have not found researches dedicated to woodlands of Sheparivtsi forestry.

The aim of this research was to investigate dendroflora of phytocenoses of Sheparivtsi forestry of the State Enterprise «Kolomyia Forestry» and develop measures to protect and increase the effective reproduction of valuable tree species of the region. The investigation of dendroflora has been carried out in the forest phytocenoses of the forestry over the period 2012-2015.

The collection of departmental materials (taxonomy descriptions of forests, afforestation plans and so on) has been performed on the territory of the forestry. The field studies were carried out in the woodlands of the forestry; moreover, not only natural, but also cultivated growing stocks were examined.

In case of field studies of dendroflora, we used a route type of field work through the plantation of temporary profile lines maximally dedicated to the quarterly rides along which we compiled the list of tree species and determined their life form. The plants were determined according to the Determinant of Plants of Ukraine. The life forms of plants were determined according to I.H.Serebriakov. The collection of herbarium material and drying of plants was carried out using conventional methods.

Administratively, Sheparivtsi forestry with its total area of 5 538 hectares is a part of the State Enterprise «Kolomyia Forestry». According to the physical-geographic zoning, this is the zone of Transdniester Pokuttia located in the limits of Prut-Dniester interfluve area and belongs to the natural zone of forest steppe. According to the geobotanical zoning, the zone under study belongs to Ivano-Frankivsk –Kolomyia zone of hornbeam-oak and oak forests.

Quercus. robur L., *Carpinus betulus* L., *Fagus sylvatica* L., *Acer platanoides* L., *Acer pseudoplatanus* L. are dominants in the forestlands of Sheparivtsi forestry and *Corylus avellana* L., *Sorbus aucuparia* L., *Rosa canina* L., *Rubus idaeus* L. and others prevail in the undergrowth. 85 species of tree plants (as natural as the cultivated flora) belonging to 52 genera and 26 families have been found in phytocenoses of the forestry. During the systematic analysis of dendroflora of the forestry, we have discovered that the biggest families in terms of species quantity are: Rosaceae – 13 species (17,6 % of dendroflora), Pinaceae – 8 species (9,2 %), Cupressaceae – 5 species (6,2 %), Caprifoliaceae – 5 species (6,2 %), Fagaceae – 4 species (4,8 %), Betulaceae – 4 species (4,8 %), Aceraceae – 4 species (4,8 %). The rest of families are represented by 1-3 species of plants that in total constitute 46,4% of dendroflora of the forestry.

According to the life forms, plants had the following distribution: trees - 54 % (46 species), bushes – 44 %, (37 species), small shrubs – 1% (1 species), lianas – 1 % (1 species). The most numerous in trees are the following families: Pinaceae – 8 species, Rosaceae – 5 species, Salicaceae –

5 species, Fagaceae - 4 species, Betulaceae – 4 species, Aceraceae – 4 species. Shrubs are represented by family Rosaceae – 8 species. Lianas are represented only by 1 species from the Araliaceae family.

Most of the forestry plants are valuable tree species widely used in the national economy. Dendroflora is represented by medical, melliferous, decorative and rare plants that have to be protected and multiplied. Economically valuable species are primarily forest tree plants from the genera: Quercus, Fagus, Betula, Acer, Fraxinus, Abies, Picea, Pinus and so on.

It should be noted that there are many medical, melliferous and decorative plants in the forestry (Acer platanoides L., Acer pseudoplatanus L., Betula verrucosa Ehrh., Sorbus aucuparia L., Rosa canina L., Rubus idaeus L. and many others).

In order to preserve the forest phytocenoses of the forestry, one should first stabilize the conditions of natural environment, in particular: economically and efficiently run the economy, protect valuable plants from destruction, intensively reproduce and increase forest plantations and multiply the forest resources of our land. Further, it is necessary to reduce the recreation load on this territory, develop and scientifically motivate the organization of tourism loads and increase an environment protection control. In particular, it is necessary to introduce additional patrols in these forests during the tourism season.

Key words: growing stock, forest phytocenoses, dendroflora, plants species, natural resources, vegetation

Рекомендує до друку
М. М. Барна

Надійшла 09.02.2016

УДК 581.412: 577.19 (477.43)

¹І. Д. ГРИГОРЧУК, ²Т. М. СУПРОВИЧ

¹Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, Кам'янець-Подільський, 32300

²Подільський державний аграрно-технічний університет
вул. Шевченка, 13, Кам'янець-Подільський, 32300

АНАЛІЗ ФІТОНЦИДНОЇ АКТИВНОСТІ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН В УМОВАХ М. КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО

Проаналізовано фітонцидну активність деревних рослин в різних умовах м. Кам'янця-Подільського. Встановлено, що в умовно чистому середовищі найвищою фітонцидною активністю відзначалися гіркокаштан звичайний і горіх волоський, а найнижчою – липа серцелиста. На ділянках, що знаходилися в більш загазованому середовищі, фітонцидна активність клену гостролистого, берези повислої і липи серцелистої збільшувалася, порівняно з тими, що зростали на умовно чистій ділянці. Припущено, що фітонцидна активність деревних рослин може бути використана як додатковий показник індикації ступеня забруднення навколишнього середовища, а також як доказ необхідності підбору рослин-озеленювачів промислових і рекреаційних зон міста, з метою використання для очищення міського повітря від шкідливих мікроорганізмів і забруднюючих речовин.

Ключові слова: фітонциди, деревні рослини, умови зростання, м. Кам'янець-Подільський

На сьогоднішній день у сучасному місті актуальним є вирішення проблеми екологічної оптимізації середовища, створення в містах та інших населених пунктах сприятливих для людини санітарно-гігієнічних умов. Значний вплив на довкілля мають зелені насадження.